

Noord-Brabantse priesters in Engeland en Schotland in de 19e eeuw

Door Wim van Stiphout

Inleiding

Bij het zoeken naar achtergrondinformatie bij Hubert van Stiphout en zijn verblijf als missionaris in Schotland kwam ik een aantal interessante gegevens tegen. Zeker interessant voor de geschiedenis van Noord-Brabant in de tweede helft van de 19e eeuw.

Het bleek, dat Hubert niet de enige priester was die naar Schotland is gegaan. Er is zeker een 25-tal Brabantse rooms-katholieke priesters in Schotland, maar ook in Engeland werkzaam geweest als missionaris tussen 1865 en 1925.

In Engeland, Wales en Schotland was de Anglicaanse kerk de overheersende godsdienst. Het katholicisme werd er lange tijd onderdrukt of was slechts sporadisch aanwezig. Zolang de rooms-katholieke bisschoppelijke hiërarchie niet hersteld was en het gebied bestuurd werd door een apostolisch vicaris, sprak men van een missiegebied. In de 19e eeuw komt daar langzaam enige verandering in. In 1850 werd de bisschoppelijke hiërarchie hersteld in Engeland en Wales. In Schotland pas in 1878.

Waarom Brabantse priesters in deze Engelstalige gebieden?

Door een aantal ontwikkelingen ontstond er een zeer grote behoefte aan rooms-katholieke geestelijken.

1. De opkomende nieuwe industrieën (textielindustrie, mijnbouw, ijzerindustrie) in Engeland, Wales en Schotland zorgden voor een zeer grote vraag naar arbeiders die het eigen gebied niet kon leveren. Vandaar dat er zeer veel ongeschoolde en dus goedkope arbeidskrachten uit het katholieke Ierland werden aangetrokken. Vanwege de hongersnood in Ierland in de jaren 1845-1848 en de nasleep daarvan emigreerden enorme aantallen Ieren naar het oosten.
2. Deze Ieren konden komen, doordat geregelde stoombootdiensten de oversteek naar Engeland en Schotland een stuk makkelijker hadden gemaakt. De Ieren vestigden zich bij voorkeur in de gebieden in Schotland die het dichtst bij Ierland lagen.
3. Deze Ieren kwamen ook, omdat de godsdienstvrijheid voor de katholieken in Engeland, Wales en Schotland gaandeweg de 19e eeuw toenam.
4. Al snel bleek, dat de Ierse arbeiders en hun gezinnen in hun vaak armoedige en moeilijke omstandigheden in het nieuwe land ook grote behoefte hadden aan geestelijke verzorging: het onderhouden van hun rooms-katholieke godsdienst.
5. Hiervoor waren zeer veel priesters nodig. Maar ook die waren in deze gebieden nauwelijks of helemaal niet beschikbaar. Vandaar dat ook een beroep werd gedaan op een groot aantal priesters uit Ierland én op geestelijken van het vasteland, met name uit België en Nederland. Deze laatsten werden actief geworven.

Vorbereiding op de missie naar Engeland

Al in de eerste helft van de 19e eeuw was er in Noord-Brabant een grote stroom van priesters op gang gekomen, ook wereldheren of seculiere priesters, die in het buitenland gingen werken. Zie de uitvoerige informatie over priesters van het bisdom Den Bosch in L.H.C. Schutjes, [Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch](#). St. Michiels-Gestel, 1870-1872. 2 dln. Dl.2 Bijlage XII pag. 291 e.v.

Om "... jeugdige priesters voor de Amerikaanse Missie op te leiden", was in 1857 het Amerikaans seminarie in Leuven opgericht. De Brabantse priesters die in Amerika gingen werken, en hun werk- en leefomstandigheden aldaar, verdienen een apart onderzoek.

In Brugge was in 1858 het zogenaamde Engels College opgericht. Dit Engels College heeft feitelijk slechts een jaar bestaan, 1860/61. Het onderwijs werd daarna verzorgd aan het Seminarium Anglo-Belgicum (SAB) 1861-1873, eveneens in Brugge. Hier werd hoger onderwijs (theologie en filosofie) geboden voor degenen die zich voorbereidden op de missiën in Engeland en Schotland. Zie Schutjes,

pag. 296. Een groot aantal jongemannen (priesterstudenten) is op dit seminarie geschoold en daarna naar Engelstalig gebied vertrokken. Sommigen gingen hiervandaan ook wel naar Amerika.

Literatuur

In het niet zo verre verleden is er een aantal artikelen verschenen over de missionaire werkzaamheden van deze priesters in Engeland, Wales en Schotland. Hun werkzaamheden betroffen de verzorging van de eredienst, huisbezoek, patronaatswerk om jongeren tijdspassing te bieden, 'geestelijk adviseurschap' bij verenigingen, zoals voetbalclubs.

Veel tijd en moeite is gestoken in het stichten van nieuwe parochies en in het bouwen van kerken en parochiezaaltjes. En zeker niet te vergeten in het bouwen van scholen, waarbij meermalen het schoolgebouw ook dienst deed als kerkzaal of omgekeerd.

De priesters deden hun werk vaak onder zeer moeilijke omstandigheden. De vijandige houding van de kant van de Schotse Kerk (Anglicaans) was nog niet voorbij. Ook de plaatselijke bevolking leefde meestal in grote, zo niet bittere armoede. Gezondheidszorg was nog nauwelijks ontwikkeld en dus maakten ziekten en andere gezondheidsproblemen meermalen veel (jonge) slachtoffers, zowel onder de bevolking als onder de geestelijken. Tyfus werd wel de Ierse koorts genoemd.

Het tijdschrift *The Innes Review, journal of the Scottish Catholic Historical Association* in Edinburgh heeft meerdere publicaties gewijd aan de nieuwe katholieke parochies en hun priesters in Schotland in de 19e eeuw. Bij enkele van deze studies is een lijst van namen toegevoegd van de priesters en de plaatsen (parochies) waar ze werkzaam waren. Gelijksortige publicaties over parochies in Engeland en Wales heb ik niet kunnen inzien.

De publicaties met naamlijsten heb ik gebruikt om de namen te selecteren van de Brabantse priesters die naar Engelstalig gebied zijn vertrokken. Velen kozen de route via het SAB in Brugge. Het merendeel van hen kwam op het SAB als student (leek), sommigen als priester. Toen het SAB op 16-08-1873 formeel ophield te bestaan, heeft een aantal studenten de studie afgemaakt aan het groot seminarie van Brugge.

Hieronder worden eerst de geraadpleegde publicaties vermeld met de lijsten van priesterstudenten en priesters. In de volgende hoofdstukken volgen dan de namen van de priesters met een beknopt curriculum vitae.

Leidraad en uitgangspunt met veel informatie voor deze selectie van namen was de lijst van A. Deprez van priesterstudenten die zich in Brugge op het SAB hebben voorbereid op hun werkzaamheden in Engelstalig gebied.

- ▲ Deprez, Ada (red.), *De briefwisseling van Guido Gezelle met de Engelsen 1854 - 1899*. Gent, KANTL, 1991. 3 dl. Reeks V: Publikaties van de Commissie voor Moderne letteren; 25. Deel III, p. 395-422: *Lijst Studenten Seminarium Anglo Belgicum*.

Eveneens zeer informatief zijn de volgende studies, met lijsten van namen van de priesters werkzaam in het betreffende gebied in Schotland.

- ▲ Johnson, Christine, "[Scottish secular clergy, 1830-1878: the Northern and Eastern Districts](#)". In: *The Innes review*. Edinburgh, Edinburgh University Press. Vol. XL (1989) p. 24-68.
- ▲ Johnson, Christine, "[Scottish secular clergy, 1830-1878: the Western District](#)". In: *The Innes review*. Edinburgh, Edinburgh University Press. Vol. XL (1989) p. 106-152.
- ▲ Foster, Stewart, "[The English Seminary at Bruges: some links with Scotland](#)". In: *The Innes review*. Edinburgh, Edinburgh University Press. Vol. XLIII (1992) p. 155-165.

In deze laatste studie een zeer warme aanbeveling van de eerv. heer Archibald Chisholm om priesters te werven van de seminaries van Den Bosch en van Breda, waar hij persoonlijk langs de dorpen is

gegaan om de priesters te horen preken (p. 157-158).

Voor zo ver mogelijk heb ik via internet de gegevens aangevuld met behulp van onderstaande uitgaven en sporadisch met de 'historie' van de parochies waar de priesters werkzaam waren.

▲ Kelly, Bernard W., *Historical notes on English Catholic Missions*. Londen: Kegan Paul Trench, Trubnee, 1907.

▲ *The Catholic directory, ecclesiastical register, and almanak for the year of Our Lord : Ordo recitandi officii divini sacrique peragendi, jussu reverendissimorum dominorum archiepiscopi et episcoporum angliae* (1838-...). Jrg. 1871; 1876.

Noord-Brabantse priesters in Schotland

Baer, Hermanus Rudolphus Alphonsus Maria van

Geboren te 's-Hertogenbosch 20-08-1844. Klein seminarie Culemborg 1857-1863; Groot seminarie Haaren 1863-1869. Priester gewijd te Haaren 23-05-1869. Ingeschreven in SAB 07-10-1869 als priester. Uitgeschreven uit SAB 03-06-1870. Vertrok naar het Westelijke district in 1870. Aanstelling te Maryhill, Immaculate Conception 1870-1873; Largs, St. Mary Star of the Sea 1873-1879; Dumbarton, St. Patrick 1879-1882; ziek 1882-1883; Dunoon, Our Lady of the Immaculate Conception 1883-1885; Strathaven, St. Patrick 1885-1886. Verliet de missie om gezondheidsredenen 1886. Missionaris in Johannesburg 1886-ca. 1890. Hij ging met pensioen, naar Beek, Holland ca 1890. Overleden te Beek 17-03-1907.

Evers, Petrus Guillelmus

Geboren te Bladel 01-08-1848. Gymnasium Eindhoven; college te Roeselare. Ingeschreven in SAB 30-09-1871 als leek. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie Brugge. Priester gewijd in Mechelen 19-09-1874. Ging direct naar Schotland. Aanstelling te Alexandria, Our Lady 1874; Partick, St. Peter 1874-1877; belastte zich met de nieuwe missie in Renfrew, St. James 1877-1888. Aanstelling te Clydebank, Our Holy Redeemer (1884) 1888-1889. Overleden te Clydebank 22-12-1889, ten gevolge van een zware verkoudheid.

Noort, Johannes Adrianus Cornelius van den

Geboren te Oosterhout 24-12-1842. Klein seminarie Oudenbosch; groot seminarie Hoeven. Priester gewijd 1865. Aanstelling te Aardenburg, H. Maria Hemelvaart 1865-1872. Ging naar Schotland met goedkeuring van de bisschop van Breda 1872. Aanstelling te Coatbridge, St. Patrick 1872-1874; Whifflet, St. Mary 1874-1879; verdween van de lijst van clerici 1880. Overleden te [Gilze en Rijen 19-08-1927?]

Rijdt, Adamus Alphonsus van de

Geboren te Beek en Donk 12-11-1847. Ingeschreven in SAB als leek 30-09-1871. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie te Brugge. Priester gewijd te Brugge 18-12-1875. Vertrok naar Schotland februari 1876. Aanstelling te Edinburgh, St. Patrick 1876; Dundee, St. Andrew 1876-1879; Dundee, St. Mary 1879-1882; Crieff, St. Fillan 1882-1888; Lochee, St. Mary 1888-1900. Hier tot kanunnik benoemd. Met pensioen, wegens zwakke gezondheid, naar Beek en Donk 1900. Overleden te Veghel 07-08-1916; begraven op R.K. kerkhof St. Lambertus, Veghel. Gedenksteen nog aanwezig (2011).

Stiphout, Hubertus van

Geboren te Veghel 01-12-1849. Gymnasium Uden 1863-1864; klein seminarie St. Michielsgestel 1864-1870. Ingeschreven in SAB 30-09-1870 als leek. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie van Brugge 1873-1874. Priester gewijd in Mechelen 19-09-1874. Vertrok direct naar Schotland. Aanstelling te Coatbridge, St. Patrick 1874-1879; Chapelhall, St. Aloysius 1879-1893; Airdrie, St. Margaret 1893-1926. Overleden te Airdrie 09-08-1926. Begraven op het St. Joseph-kerkhof te Airdrie (Rochsoles) 12-08-1926. Zijn graf is nog aanwezig (2011).

Terken, Petrus Henricus

Geboren te Mierlo 01-08-1847. Middelbare school in Helmond, Gemert. Ingeschreven in SAB 01-10-1872. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie Brugge. Vertrok 01-10-1874 naar Schotland, naar het nieuwe groot seminarie van Glasgow in Partickhill, St. Peter's college, 1874-1876. Priester gewijd te Glasgow 21-01-1876. Aanstelling te Maryhill, Immaculate Conception 1876-1879; Baillieston, St. Bridget 1879-1914. Overleden te Sheffield 15-03-1914, tijdens bezoek aan zijn neef. Uitvaart in Baillieston.

Hij wordt in verschillende publicaties genoemd en geroemd vanwege zijn sociale betrokkenheid en invloed. O.a. in verband met de Schotse parlementariër en Labourpoliticus John Wheatley (1869-1930): "... and Wheatley later stressed how much he owed to a Dutch priest, Father Peter Terken, who arrived in Baillieston in 1879" uit: Wood, Ian S., *John Wheatley and Catholic Socialism*, p. 18.

Uijtdewilligen, Marinus Peter

Geboren te [West-Brabant??] Holland. Kwam naar het Westelijke district in 1865. Aanstelling te Glasgow, St. Mary 1865-1868. Vertrok naar Amerika 1868. Overleden te ...

Verhoeven, Antonius

Geboren te Berlicum 08-03-1840. Klein seminarie en groot seminarie van Den Bosch 1853-1865. Priester gewijd te Haaren 10-06-1865. Aanstelling te Ravenstein, St. Lucia 1865-1869. Vertrok naar Schotland 1869. Aanstelling te Glasgow, St. Andrew 1869-1870. Overleden te Glasgow 11-03-1870, ten gevolge van tyfus.

Noord-Brabantse priesters in Engeland

Aken, Johannes van

Geboren te Zevenbergschenhoek 16-09-1838. Priester gewijd te Haaren 06-06-1868. Ingeschreven in SAB 01-10-1868 als priester. Uitgeschreven uit SAB 29-10-1868. Ging priesterwerk verrichten in Glossop. Aanstelling te Glossop, All Saints 1868-1869. Overleden te Glossop 01-12-1869 [30-11-1869]; begraven in Glossop op het Borough kerkhof.

Baetings, Petrus Antonius

Geboren te St. Michielsgestel 23-06-1843. Jeugdijaren in Veghel/Uden. Priester gewijd te 's-Hertogenbosch 15-06-1867. Ingeschreven in SAB 29-08-1869 als priester. Uitgeschreven uit SAB 25-05-1870. Ging priesterwerk verrichten in Barton-on-Irwell (Manchester). [...] Aanstelling te Shaw, Oldham, St. Joseph augustus 1874-[1887?]; incl. de missie te Royton, SS. Aidan and Oswald 1874-[1885]. Overleden te ...

Dekkers, Aloysius Ignatius

Geboren te Ravenstein 22-06-1853. Ingeschreven in SAB 30-09-1872 als leek. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie Brugge. Vertrok naar Beverley. Priester gewijd in ... Aanstelling te Leeds, Yorkshire, St. Patrick ca 1881-1882. Overleden te ... 1934 (naar Volkstellinggegevens).

Geurts, Germanus Antonius

Geboren te Heesch 15-07-1840. Priester gewijd te Haaren 06-06-1868. Ingeschreven in SAB 01-10-1868 als priester. Uitgeschreven uit SAB 13-06-1869. Vertrok naar York 1869. Aanstelling te Sheffield, St. Marie 1869-....; Bishop Thornton, Ripley, St. Joseph ca 1876-ca 1906. Overleden te Harrogate, North Yorkshire, 1929.

Heuvel, Adrianus van den

Geboren te Uden 17-05-1847. Ingeschreven in SAB 02-10-1866 als leek. Priester gewijd 03-06-1871 [te Haaren?]. Uitgeschreven uit SAB 30-09-1871. Ging priesterwerk verrichten in diocesis Beverley. Aanstelling te ... Overleden te ... 18-11-1874.

Hooff, Gerardus van

Geboren te Geldrop 11-09-1852. Jeugd jaren in Mierlo. Ingeschreven in SAB 01-10-1872.

Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Groot seminarie Brugge. Priester gewijd te Aanstelling te Hartlepool, Durham, St. Mary 1879-1915 [?]. Overleden te Carlisle 02-02-1915; begraven 05-02-1915 te Hartlepool, oude kerkhof.

Huijbers, Christianus Johannes

Geboren te Vierlingsbeek 03-01-1841. Priester gewijd te Haaren 06-06-1868. Ingeschreven in SAB 01-10-1868 als priester. Uitgeschreven uit SAB 26-02-1869. Vertrok naar Salford. Aanstelling te Salford, St. John [ca 1871-....]; Ardwick, St. Aloysius [ca 1876-1878]; Todmorden, Lancs, St. Joseph 1878-1879. Overleden te... 1879, tijdens vakantie.

Lieshout, Petrus van

Geboren te Dinther 19-04-1850. Ingeschreven in SAB 30-09-1870 als leek. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Vertrokken naar Huarn. Priester gewijd in 's-Hertogenbosch 26-07-1877. Professor aan het Klein Seminarie te St.-Michielsgestel 23-05-1878 tot 1880. Aanstelling te Loon op Zand 1880-1885; Deurne 1885-1890; Oirschot 1890-1898; Someren 1898-1933. Overleden te Someren 09-01-1933. Hij is dus niet of slechts een korte periode vóór zijn priesterwijding in Engeland geweest.

Meerendonk, Adrianus Francis van

Geboren te Tilburg 07-02-1842. Priester gewijd te 's-Hertogenbosch 06-06-1868. Ingeschreven in SAB 08-11-1869 als priester. Uitgeschreven uit SAB 07-10-1870. Vertrok naar Sheffield. Aanstelling te York, St. Joseph's Convent, Poor Clares ca 1876. Overleden te Begraven op het Kerkhof van York.

Nienhuis, Gerardus Joannes

Geboren te Ravenstein 06-01-1848 [07-01-1848]. Ingeschreven in SAB 30-09-1872 als leek.

Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Ging naar zijn oorspronkelijk diocees. Priester gewijd in...

Aanstelling te ... Overleden te Ravenstein 28-12-1926. (Onduidelijk; waarschijnlijk nooit naar Engeland geweest; lange tijd geregistreerd als woonachtig in Ravenstein)

Roosmalen, Adrianus Antonius Wilhelmus van

Geboren te Bokhoven 17-09-1851. Ingeschreven in SAB 30-09-1870 als leek. Uitgeschreven uit SAB 16-08-1873. Vertrok naar Westminster. Priester gewijd 20-02-1875 voor diocees Beverley. (Aangezocht voor Sheffield, St. Joseph 1871). Aanstelling te Sheffield, Handsworth Woodhouse 1875- ; St. Mary ca 1925?. Overleden te

Smits, Jacobus Henricus Aloisius Hubertus

Geboren te Gemert 23-09-1845. Ingeschreven in SAB 17-05-1867 als leek. Uitgeschreven uit SAB 09-08-1869. Vertrok naar Ushaw augustus 1869. Priester gewijd [2 of] 20-10-1870. Aanstelling te South Shields, St. Bede 1871- ; Cockermouth, St. Joseph 1871-1885; Long Horseley (Northumberland), St. Thomas of Canterbury 1885-1888; Thornley, St. Godric 1888-1897; Cockermouth, St. Joseph 1897-1902. Overleden te Cockermouth 1902.

Soerewijn, Henricus Martinus Anton

Geboren te Uden 06-11-1844. Middelbare school te Helmond. Ingeschreven in SAB 17-10-1865 als leek. Priester gewijd 22-05-1869. Uitgeschreven uit SAB 02-07-1869. Vertrok naar Engeland 1869.

Aanstelling te Stock, Ingatestone, Our Lady of Mount Carmel [1869-1871?]. Overleden [aldaar ?] 22-01-1871.

Vervoort, Cornelius

Geboren te Mierlo 12-12-1840. Ingeschreven in SAB 06-10-1869. Priester gewijd te Haaren 25-05-1872. Uitgeschreven uit SAB 21-06-1872. Vertrok naar Salford. Aanstelling te Bolton, St. Marie 1872- [1876?]; Rusholme (Manchester), St. Edward 1877-1879. [In 1876 benoemd; in 1877 met de

werkzaamheden begonnen]. Overleden aldaar 1879, vanwege zwakke gezondheid.

Noord-Brabantse priester in Amerika

Boogaard, Martinus Augustinus van den

Geboren te Veghel 22-05-1839. Ingeschreven in SAB 30-09-1867 als leek. Priester gewijd 23-12-1871. Uitgeschreven uit SAB 14-04-1872. Ging priesterwerk verrichten april 1872. [Vermoedelijk in Amerika, New Jersey. Aanstelling te... ; te Bound Brook [N.J.], St. Joseph december 1876-1882; Somerville, Church of the Immaculate Conception 1882- ...]. Overleden te Uden 20-07-1915; begraven te Veghel.

Priesterstudent, voortijdig gestopt met zijn studie

Bayens, Adrianus Henricus

Geboren te Zeeland 04-03-1847. Ingeschreven in SAB 30-09-1870. Verliet Brugge om gezondheidsredenen 15-03-1871. Overleden te Zeeland 28-11-1878.

November 2011